

България пред предизвикателството да запази и развие своите предимства за бизнеса

Българската икономика навлиза в период, в който традиционните предимства за привличане на инвестиции постепенно се променят. Разходите за труд и енергия нарастват, недостигът на работна сила се задълбочава, а международните компании все по-често преразглеждат разпределението на своите производства, инженерни центрове и инвестиции между различни държави.

Решенията на компании като Takeaway, Bosch, MD Elektronik и Sumitomo Electric Bordnetze показват част от тези процеси. В някои случаи става дума за реструктуриране на международни групи, в други за свиване на производството или за промяна на разходната структура. Общото между тях е, че международният капитал разполага с все повече възможности и сравнява различните инвестиционни локации по комплекс от показатели.

Това поставя България пред необходимостта да запази съществуващите си преимущества и едновременно с това да създава нови.

От ниските разходи към предвидима инвестиционна среда

В продължение на години сравнително ниските разходи за труд бяха сред основните аргументи в полза на България като производствена и инвестиционна дестинация. Тази разлика постепенно намалява. Заплатите се увеличават, населението в трудоспособна възраст намалява, а компании от редица индустрии срещат затруднения при намирането на подходящи кадри.

В резултат на това ниската цена вече не е достатъчна, за да гарантира конкурентоспособността на една инвестиционна локация.

Все по-голямо значение придобиват други фактори – качеството на инфраструктурата, наличието на квалифицирани кадри, производителността, достъпът до финансиране, административната среда и най-вече предвидимостта на правилата.

Данъчната среда е част от тази предвидимост.

За компания, която планира инвестиция за период от пет, десет или повече години, размерът на конкретния данък е само един от елементите на финансовата сметка. Също толкова важно е дали правилата, върху които е изградена тази сметка, ще останат стабилни.

Предложението за допълнително облагане

Предложението на Министерството на финансите за еднократно допълнително облагане на определени печалби през 2027 година постави именно този въпрос в центъра на дискусията.

Предвижда се мярката да обхване компании от шест сектора – банки, застрахователи, телекомуникационни компании, големи хранителни вериги, обменни бюра и дружества за бързи кредити.

За всяка компания, която попада в обхвата на предложението, ще се изчислява средната данъчна печалба за периода от 2020 до 2025 година. Към тази стойност ще се добавят 20 процента, с което ще бъде определен индивидуален праг за 2027 година. Печалбата над този праг ще бъде облагана допълнително с 33 процента.

От Министерството на финансите мотивират предложението с необходимостта част от високите печалби да бъдат насочени обратно към българската икономика, вместо да бъдат разпределяни като дивиденди. Наред с това се предлагат и мерки, насочени към бизнеса, сред които по-висок праг за регистрация по данъка върху добавената стойност и ускорена амортизация за изкуствен интелект и високопроизводителна техника.

Дискусията около предложението обаче показва, че за бизнеса въпросът не се изчерпва с размера на допълнителното облагане.

По-широкият въпрос е свързан с предвидимостта на данъчната политика и доверието в дългосрочната стабилност на правилата.

Данъчната тежест и цената на финансирането

Българската народна банка също постави акцент върху потенциалните последици от предложеното облагане, особено по отношение на банковия сектор.

Според гуверньора Димитър Радев методиката за определяне на банковата допълнителна печалба обхваща периоди с твърде различни икономически условия – от пандемията и почти нулевите лихвени проценти до инфлационния шок и последвалото увеличение на лихвите.

От гледна точка на бизнеса важен е и друг аспект. Банковата печалба е един от източниците на капитал, а промяната в капиталовата позиция на кредитните институции може да има отражение върху условията за кредитиране.

Това означава, че ефектът от данъчната политика може да бъде разглеждан не само през приходите в държавния бюджет, но и през потенциалното отражение върху достъпа на предприятията до финансиране.

За компаниите, които планират изграждане на нови мощности, разширяване на производството или придобивания, цената и достъпът до капитал са ключови фактори при вземането на инвестиционни решения.

Международните компании и преразпределението на инвестициите

Решенията на Takeaway и Bosch не са причинени от предложените данъчни промени. Те са резултат от по-ранни корпоративни решения и от специфични процеси в съответните индустрии.

Тяхното значение за България обаче е свързано с начина, по който международните компании разпределят ресурсите си.

Takeaway прекрати дейността си в България след повече от две десетилетия присъствие. Компанията посочи необходимостта да концентрира инвестициите си върху пазари с по-добри перспективи за растеж и устойчиви печалби.

Bosch от своя страна планира да закрие инженерния си център в София до средата на 2027 година, като решението засяга около 670 души. Сред посочените причини са кризата в автомобилната индустрия, по-ниските производствени обеми и силният ценови натиск.

Тези решения показват, че когато международна група оптимизира дейността си, различните локации се сравняват по множество показатели – разходи, производителност, наличие на кадри, инфраструктура и стратегическо значение.

Когато производството се премества

Подобна тенденция се наблюдава и при някои производствени предприятия.

Германският производител на кабели и електронни компоненти MD Elektronik закри завода си във Враца, което доведе до загубата на около 550 работни места.

Японската компания Sumitomo Electric Bordnetze, производител на компоненти за автомобилната индустрия, закри завода си в Мездра и намали дейността си в Карнобат. Засегнати бяха около 1050 работни места. Сред посочените причини са високите производствени разходи и значителното увеличение на разходите за труд, като част от производството беше преместена в Молдова и Румъния.

Този пример показва особеността на съвременната международна конкуренция. Загубата на конкурентоспособност в една държава невинаги означава прекратяване на дадена производствена дейност. В много случаи производството просто се премества към друга локация.

Производителят на облекло BVB Bulgaria също прекратява производствената си дейност, като решението засяга около 400 работни места.

Unilever премести производството си от Дебелец към свои мощности в Румъния, Гърция и Турция.

Тези случаи не означават автоматично масово изтегляне на бизнеса от България. Те обаче показват колко силна е конкуренцията между отделните държави за производство, инвестиции и работни места.

България продължава да привлича инвестиции

Въпреки отделните решения за закриване или реструктуриране на дейности, общата картина е по-сложна от твърдението, че компаниите масово напускат страната.

Проучване на Германо-българската индустриално-търговска камара сред 83 компании показва, че 70 процента от тях планират да запазят или увеличат инвестициите си в България, докато 77 процента не обмислят преместване на дейността си. Част от компаниите дори пренасочват инвестиции от Германия към България.

Тези данни показват, че страната продължава да има потенциал да привлича капитал и да участва успешно в регионалната конкуренция за инвестиции.

Сред основните предимства, посочвани от компаниите, са ниската данъчна тежест и стабилната данъчна рамка.

Именно затова запазването на данъчната предвидимост придобива особено значение в момент, когато други традиционни предимства постепенно отслабват.

Конкуренцията за инвестиции се променя

Примерът на Гърция показва друг възможен подход към привличането на определени видове бизнес.

Макар общото данъчно облагане там да е по-високо, държавата използва целеви стимули за привличане на международен капитал и високостойностни дейности.

През лятото Гърция въведе специален режим за мениджъри на хедж фондове и фондове за дялово инвестиране. При определени условия бонусите и доходите от дялово участие се облагат с 5 процента вместо с 15 процента. Условието е гръцката структура да извършва поне 3 милиона евро оперативни разходи годишно, което обвързва данъчното облекчение с реално икономическо присъствие в страната.

Международни компании от финансовия сектор вече разглеждат Атина като място за развитие на дейност. Сред примерите е Millennium Management, който подготвя офис в гръцката столица.

България не може механично да копира този модел. По-важният извод е друг – държавите все по-често разработват политики, насочени към конкретни инвестиции, сектори и дейности, които искат да привлекат.

Предизвикателството пред България

България все още разполага с важни конкурентни предимства – сравнително ниска данъчна тежест, членство в Европейския съюз, географско положение, достъп до единния европейски пазар и значителна индустриална база.

Същевременно обаче част от традиционните предимства отслабват. Разходите за труд растат, демографските тенденции ограничават достъпа до работна сила, а международната конкуренция за инвестиции става все по-силна.

В тази среда задачата не е единствено да бъдат запазени съществуващите инвестиции. Необходимо е да бъдат създадени условия за следващото поколение инвестиции – в технологии, автоматизация, изследователска и развойна дейност, инженерни услуги, високоефективно производство и човешки капитал.

Предвидимата данъчна политика е един от факторите в тази по-широка среда.

Всяка промяна в данъчните правила трябва да бъде оценявана не само през непосредствения ефект върху държавните приходи, но и през потенциалното отражение върху инвестиционните решения, достъпа до финансиране и конкурентоспособността на българските предприятия.

За бизнеса дългосрочната сигурност е съществена част от инвестиционната сметка.

България вече не може да разчита единствено на това да бъде по-евтина от останалите държави. Следващият етап на конкуренцията ще се определя от това къде компаниите могат да намерят квалифицирани хора, добра инфраструктура, технологична среда, достъп до капитал и най-вече стабилни и предвидими условия за развитие.

Запазването на тези предимства и създаването на нови ще бъде ключово за способността на страната да привлича инвестиции, да създава работни места и да задържа производството и високостойностните дейности в България.

Статия от екипа на Бургаската Търговско-Промислена Палата.